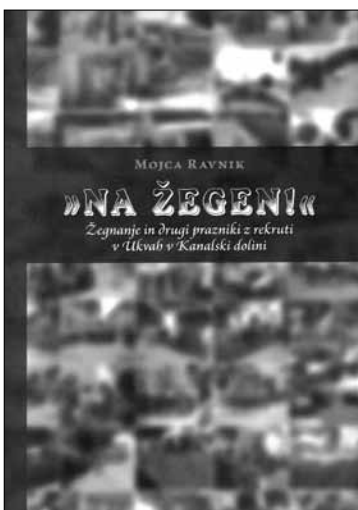

TOMAŽ OGRIS: Vamprat pa Hana: Domislice, čenče, šale, laži.
Slovenska prosvetna zveza, Založba Drava, Celovec 2014, 204 str. + zgoščenka.

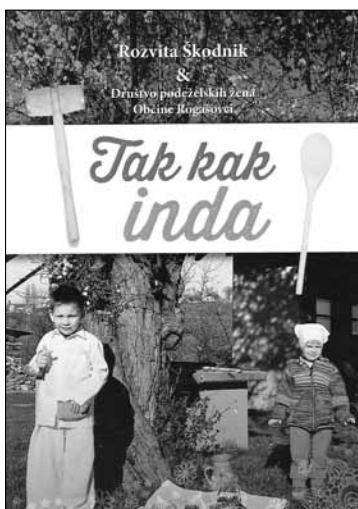
Šolnik, publicist in urednik Tomaž Ogris z Radiš v Gurah na avstrijskem Koroškem se tudi v tej knjigi giblje v svojem domačem okolju. Potem ko je v monografiji *Radiše* raziskal in predstavil preteklost in sedanost vasi ter njenih prebivalcev, se je tokrat posvetil še živemu duhovnemu izročilu, ohranjenem v jeziku oziroma narečju svojih sosedov. Vamprat pa Hana sta »po domače« zapisana Lambert in Johana, priletna, malce čudaška zakonca, ki ves čas nekaj godrnjata, se prepirata in zbadata, njuna lika in medsebojna razmerja pa je avtor porabil, da je z njimi bralcu približal prigode, domislice, čenče, šale, kvante in druge besedne podobe iz zakladnice okoliškega izročila. Po vaseh zbrane utrinke je leta 1992 začel objavljati v *Naši vasi*, glasilu radiškega prosvetnega društva. Za knjižno objavo je ob narečnih zapisih vseh satiričnih besedil, zato da bi jih razumel tudi širši krog bralcev, vzporedno dodal »prevede« v knjižno slovenščino, uredništvo slovenskega programa ORF pa je prispevalo še zvočni zapis na zgoščenki. Pomembno delo je tudi na koncu objavljen besednjak narečnih izrazov.

MOJCA RAVNIK: »Na žegen!«: Žegnanje in drugi prazniki z rekruti v Ukvah v Kanalski dolini.

Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2015, 128 str.

Mojca Ravnik v monografiji, nastali po desetletju večplastnih raziskovanj v Kanalski dolini, zlasti v vasi Ukve/Ugovizza, predstavlja dogajanje ob žegnanju, največjem prazniku tamkajšnje cerkvene in vaške skupnosti. Žegen, ki mu v večjezičnem prostoru rečejo tudi *Kirchtag* ali *sagra*, se dogaja za praznik sv. Jakoba 25. julija oziroma na najbližjo nedeljo in poleg verskih vključuje še družabne in zabavne dogodke s povorkami in plesom. V praznovanje, ki po novem traja tri dni, od petka do nedelje, so vključeni vsi vaščani, osrednjo vlogo od priprav do vrhunca pa imajo 18-letni fantje, kolikor so bili svoj čas stari naborniki ali rekruti, in njihove vrstnice, ob njih pa še lokalni pevci in muzikantje. Avtorica ukovski žegen zaradi lažjega razumevanja umešča v širši zgodovinski in kulturni okvir, primerja ga z dogajanjem v bližnjih Žabnicah, posebej pa piše še o etnični in jezikovni pestrosti tega dela Kanalske doline ter o prizadevanjih za ohranitev ziljskega narečja in za učenje slovenščine. Besedilo ponazarja 110 dokumentarnih fotografij, na koncu dodani seznam narečnih besed iz slovarja Alessandra Omana pa olajšuje branje.

ROZVITA ŠKODNIK IN DRUŠTVO PODEŽELSKIH ŽENA OBČINE ROGAŠOVCI: Tak kak in da;

Društvo podeželskih žena občine Rogošovci, Rogošovci 2014, 110 str.

Pred 15 leti ustanovljeno Društvo podeželskih žena občine Rogošovci na Goričkem je lahko za zgled mnogim drugim, in to ne le na slovenskem severovzhodu. Poleg urednice Rozvite Škodnik je recepte za knjigo *Tak kak in da / Tako*, kot je bilo nekoč prispevalo še 24 izkušenih pa tudi mlajših gospodinj – »prijateljic, ki jih povezujejo podobne radosti in težave in se učijo ena od druge«. Med njimi se največkrat pojavijo Lea in Olga Kuzmič, Irena in Dragica Škodnik, Anica Forjan, Andreja Koller in Gabrijela Gider. Vse so se kuharskih veščin učile od babic in prababic, vendar imajo posluh tudi za novodobne okuse in postopke. V jedeh prevladujejo za agrarni severovzhod značilne sestavine, kot so svinjina v vseh oblikah, ajdova moka in kaša, buče, paprika, kumare in druga zelenjava, mak, orehi, bučno olje ter kislo mleko in smetana. Ker občina Rogošovci meji z avstrijsko Gradiščajsko, prej pa je več stoletij pripadala Madžarski, so tamkajšnji Slovenci sprejemali vplive z obeh strani. To se kaže tudi v poimenovanju in receptih za različne jedi, v večini primerov pa se je vendarle ohranila slovenska osnova. Narečna imena jedi so povsod prevedena v knjižno slovenščino, slovenski pa so tudi sezname sestavin in opisi postopkov.

* Iztok Ilich, publ., prev. in ured., Trebinjska 11, 1000 Ljubljana; iztok.ilich@amis.net.

ZBORZBIRK

Sodelujoči v projektu ZborZbirk: Kulturna dediščina v zbirkah med Alpami in Krasom, ki je bil izpeljan v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija–Italija 2007–2013 in sofinanciran iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj ter iz nacionalnih sredstev, so spomladi 2015, poleg na zgibankah, spletnih straneh in drugih informativnih gradivih, svoje cilje in opravljeno delo predstavili še v dveh zbornikih¹. Njuna stična točka je ovrednotenje in prikaz snovne in nesnovne kulturne dediščine, shranjene v zbirkah med Alpami in Krasom ali dokumentirane s terenskimi raziskavami. Vključujeta torej prikaz dediščine v zahodni Sloveniji, onstran današnje meje pa z območja do zahodnega roba slovenske poselitve. Vodilni partner projekta je bila Raziskovalna postaja ZRC SAZU v Novi Gorici, sodelovali pa so še Univerza v Vidmu in Inštitut za slovensko kulturo iz Špetra, Goriški in Gornjesavski muzej ter po tri lokalne skupnosti z obeh strani meje. V prvi knjigi so zbrani izsledki raziskav etnologov, jezikoslovcev, zgodovinarjev in drugih strokovnjakov, opravljenih v zadnjih letih, druga pa predstavlja muzeje in zbirke na obravnavanem območju. Poleg večjih, širše znanih zbirk so v njej enakovrno, z naslovi, napotki za pot ter drugimi pomembnimi podatki in najzanimivejšimi eksponati predstavljene še številne manjše zbirke, za katere so doslej vedeli le v lokalnih okoljih in redki posamezniki od drugod. Večino si je mogoče ogledati po predhodnem dogovoru in prek spleta. Prispevki v obeh knjigah so prevedeni iz slovenščine v italijanščino oziroma obratno; nekateri v celoti, drugi le v povzetkih. Obe knjigi in zloženke o posameznih zbirkah so dostopne na spletu, in sicer na spletni strani projekta ZborZbirk (<http://zborzbirk.zrc-sazu.si/sl-si/oprojektu/publikacije.aspx>).

ROBERTO DAPIT, BARBARA IVANČIČ KUTIN, ŠPELA LEDINEK LOZEJ (ur.): *Le collezioni uniscono: Collezioni etnologiche, tradizione orale e turismo culturale fra Alpi e il Carso / Zbirke povezujejo: Etnološke zbirke, ustno izročilo in kulturni turizem med Alpami in Krasom.*

Università degli Studi di Udine, Dipartimento di Lingue e Letterature Straniere, Udine 2015, 307 str.

V tej publikaciji so objavljeni prispevki 16 različnih avtorjev. Gre za izbor razširjenih in dopoljenih prispevkov, predstavljenih na mednarodnem posvetu z naslovom Etnološke zbirke, ustno izročilo in kulturni turizem med Alpami in Krasom, ki je bil 29. maja 2014 v Vidmu. Srečanje je v sklopu projekta ZborZbirk organizirala Univerza v Vidmu v sodelovanju z Znanstvenoraziskovalnim centrom SAZU. Prvi prispevek izpod peresa Mojce Ravnik oriše zgodovino projekta, zato je v celoti objavljen v italijanskem in slovenskem jeziku. Drugi članki so razporejeni v tri tematske sklope – kulturna dediščina v povezavi s turizmom, nesnovna dediščina in snovna kultura, ki obenem zastopajo glavne smotre in dejavnosti projekta ZborZbirk.

SAŠA POLJAK ISTENIČ (ur.): *Kulturna dediščina med Alpami in Krasom: Vodnik po zbirkah / L'eredità culturale fra Alpi e Carso: Guida alle collezioni.*

Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana 2015, 172 str.

Knjiga, ki jo je ustvarilo kar 40 različnih avtorjev, je namenjena popotnikom po Kanalski dolini, Ratečah v Gornjesavski dolini in Belopeški ravnini, Reziji, Terski in Karnajski dolini, Kobariškem, Nadiških dolinah, Liškem, Kambreškem in dolini Idrije, po Kanalskem in Goriških brdih, ki jih zanimajo etnološke, zgodovinske in druge značilnosti slovenskega in italijanskega območja med Alpami in Krasom, hkrati pa bi si radi ogledali, kako svojo dediščino razumejo domačini, društva, občine in muzeji. Predstavljenih je 33 zbirk predmetov, med katerimi so zbirke razglednic in podobice, obrtniške zbirke (mizarstvo, kovaštvo, brusaštvo), tematske zbirke (oblačila, pustni liki, likalniki, grablje), splošne zbirke predmetov, ki pričajo o načinu življenja na teh območjih, in zbirke ostankov prve svetovne vojne.

¹ Kratak prikaz vsebine knjig, ki nista naprodaj, se naslanja na informacijo ob njuni predstavitvi v atriju ZRC SAZU 14. maja 2015.